HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חרב תאכלו אמר רבא [א]מילחא גללניתא נהמא דשערי אקושא ובצלי דאמר מר פת פורני חריבה במלח ובצלים קשים לגוף כחרבות בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו [ב]דכתיב [1]אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי אלא לרבי מאיר חנקי מיבעי ליה [ג]אמר ר' תנחום [ד]הנקי כתיב בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב הנקי אלא לרבי חנינא ב"ג למה לי אצטריך סד"א אם לא שכב איש הנקי ואם שכב לא הנקי ולא חנקי אלא [ה]איסורא בעלמא קמ"ל בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב [2]הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא וגו' אלא לרבי חנינא ב"ג למה לי אצטריך סד"א מצות הזאה בשלישי ובשביעי והיכא דעבד בחד מינייהו עבד [א]קמ"ל [א] [3]והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי למה לי אצטריך סד"א שלישי למעוטי שני שביעי למעוטי ששי דקא ממעט בימי טהרה אבל היכא דעבד [ו]בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי [ב]קמ"ל וחטאו ביום השביעי למה לי אצטריך סד"א הני מילי [ב] לקדשים אבל לתרומה בחד נמי סגיא קמ"ל:

מתני' [ז][ג]המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לויה והרי היא כהנת עניה והרי היא עשירה עשירה והרי היא עניה הרי זו מקודשת מפני שלא הטעתו [ח][ד]האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר או לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך או לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת [ה]וכן האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי אינה מקודשת [ט](אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין ואם ילדה נקבה מקודשת): **גמ'** [י]תנן התם [ו]אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן °אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו ונתלשו מהו א"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי איתיביה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת בשלמא כולהו לאו בידו אלא גר הוי בידו גר נמי לאו בידו דאמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן

גר

רש"י

[כ]**חרב תאכלו.** משמע אכילתכם הוא חרב תהיו נשבעים: **גללניתא.** גסה: **היינו דכתיב אם לא שכב הנקי.** לא כפל ואם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שטית וגו' ההוא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה דבתריה קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וקמייתא שבועה שאין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן [ל]וגו' ולא פי' קללה אלא מכלל ברכה: **אלא לרבי מאיר.** ואם שכב חנקי מיבעי ליה: **הנקי כתיב.** בלא יו"ד למידרשיה כמקרא לשבועה ראשונה אם לא שכב תהא נקייה. ובמסורת נמי מידרש אשבועה קמייתא למישדייה אקרא דבתריה ולמימר חנקי ואת כי שטית כלומר אם שטית תחנקי: **אלא לרבי חנינא.** דלא בעי כפילה למה לי למיכתב כי האי לישנא ואיכא למידרשיה הכי והכי נכתוב [מ]תחיה או לשון אחר: **סד"א מצות הזאה בג' ובז' ואי עבד בחד מנייהו עבד.** דרישא דקרא לאו בלישנא דתנאה כתיב דלא כתיב אם יתחטא בו למשמע מיניה הא אם לא יתחטא לא יטהר אלא הוא יתחטא בו ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא: **והזה הטהור על הטמא וגו' למה לי.** לאו לרבי חנינא פריך אלא לדברי הכל בעי לה: **למעוטי ששי.** שלא ריחק הזאתו מטומאתו: ה"ג **אבל היכא דעבד בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי.** ולא גריס ברביעי ובשמיני דהא ודאי שפיר דמי דכל מה שמשהה הזאה ראשונה אין בכך כלום ובלבד שלא ירבה ושלא ימעט בימים שבין הזאה להזאה כדאמר גבי כהן הפורש שבעה לפני יום הכפורים (יומא דף ח:) בשלמא ראשון שמא שלישי שני שמא שלישי ואע"ג דאיכא לספוקי נמי שמא עשירי או יותר הוא ואי גרסי' הכי לענין מצות הזאה בזמנה הוא דגרסינן: **דקא מפיש בימי טהרה.** מרחיק והולך מיום מגע הטומאה: **מתני' שלא הטעתו.** אלא הוא הטעה את עצמו וכיון דלא פירש [נ]לאו כל כמיניה דהוו להו דברים שבלב[ס]: **לאחר שיחלוץ ליך יבמיך.** קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק[ע]: **אינה מקודשת.** דהוה ליה דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה: **גמ'** מחובר אינו חייב בתרומה דראשית דגנך כתיב (דברים יח) מידי דמידגן שנאסף בכרי הלכך לא חל שם תרומה על התלוש שהופרש עליו וטבל הוא ביד כהן ויכול לתרום עליה ממקום אחר וכולה חולין והמחובר שהופרש עליו לא נתקן ולכשיתלוש צריך לתרום: **פירות ערוגה זו מחוברים.** כלומר או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה כו': **ונתלשו מהו.** שתהא תרומה למפרע מי הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם או לא: **כל שבידו.** כי האי שבידו לתלוש ולהפריש מיד:

צריך

תוספות

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שכב הנקי. פירש בקונטרס שלא כפל אם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שטית וגו' ההיא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה בתרייתא קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וגו' ושבועה קמייתא אין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ולא פירש בה קללה אלא מכלל ברכה וקשה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרי' וא"כ בעינן[פ] הן קודם ללאו והכא הוה לאו קודם להן דהא אם לא שכב כתיב ברישא וי"ל דאם לא שכב חשוב הן שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו שאנו רוצים שיעברו ואם לא יעברו יפסידו כך אנו רוצים [א]שתתקיים דברים שלא שכב איש אותה וזהו הן ואם שכב תפסיד וזהו לאו: **הנקי כתיב.** פירש בקונטרס והכי קופל [צ]ואם לא שכב הנקי ואם שכב חנקי ואת כי שטית דקאי חנקי אואת כי שטית דכתיב בתריה וקשה דא"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי ואנן אמרינן במתני'[ק] דר"מ בעי תנאי קודם למעשה לכן פר"י דלא קאי כלל אואת כי שטית דכתיב בתריה אלא כתיב הנקי והוי כאילו היה כתיב חנקי[א] והכהן היה חוזר וכופל אם שכב חנקי[ר] והשתא הוי תנאי קודם למעשה:

[ש][חנקי כתיב. פי' ר"ח דה"ק[ב] אם לא שכב וגו' תחת אישך כלומר תשאר תחת אישך[ג] ואת כי שטית וגו' מבלעדי אישך כלומר תלכי ממנו[ד] והוי תנאי קודם למעשה[ה] ואע"ג דהוי לאו קודם להן הא אמרינן מהכא (סנהדרין לב: לג.) פותחין בזכות תחילה]: ת"י

בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא וגו' **ואם לא יתחטא.** תימה מה ענין זה [ת]למחלוקת אפילו לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד) ורחץ במים וטהר ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר וי"ל דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא כיון דמצוה הוא שצוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא והוי כאילו כתיב אם יתחטא בו יטהר ולא כתיב ויתחטא ויטהר ואז הוי ציווי כמו ורחץ וטהר: **אין תורמין מן התלוש על המחובר.** פי' בקונטרס המחובר אינו חייב בתרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דבעינן מידי דמידגן וא"כ הוי מן החיוב על הפטור וקשה דאם כן לדבריו בתלוש נמי קודם שנתמרח לא הוי תרומה שהרי לא מידגן וליתא דהא אמר בעלמא (עירובין דף לא:) מעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה דמשמע דמהני וע"ק מההיא דאמר (תרומות פ"א מ"י) התורם מדבר שנגמר מלאכתו דהיינו אחר מירוח על דבר שלא נגמרה מלאכתו והיינו קודם מירוח תרומתו תרומה[ו] לכ"נ לר"י הא דמחובר פטור נפקא לן מדכתיב [א]ממנו[ז] דדריש בספרי[ב] ממנו ולא מן המחובר דהא קרא בתלוש מיירי[ח] וע"כ אתא למימר ממנו אפילו בדיעבד נמי אסור דאי משום לכתחילה אתא תיפוק לי משום דכתיב דגנך ומחובר לאו מידגן הוא אלא שמע מינה דפסול אפילו בדיעבד במחובר והיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד מיירי בתלוש וקודם מירוח:

גר

מסורת הש"ס

א) חולין קיג., ב) יומא לז: גיטין ס., ג) שבועות לו. ע"ש סוטה יז., ד) [עי' פי' משובח וטוב בערוך ערך הנקי], ה) [נראה להגיה יסורים, רש"ש. ועיין מאירי, שלנ"ל, וגליוני הש"ס], ו) [עי' תוס' יומא ח. ד"ה מקשינן], ז) לעיל נ., ח) ב"מ טז: יבמות נב: נג: כתובות נח:, ט) [ממה דאמר רב חנינא לקמן בע"ב לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת כו' וסוגיא שעליו מוכח דלא גרסי' להך סיפא במשנה וכ"מ בתוי"ט וכ"כ מהרש"א] [ובכת"י ודפו"ר ליתא כל הך סיפא, ונוסף בדפוס נאפולי כנראה ע"פ הרמב"ם בפירוש המשניות, ועיין בשינויי נוסחאות שבמשנה, ובביאור הגר"א לשו"ע אה"ע סוף סימן מ] י) תרומות פ"א מ"ה, כ) [דיבור זה ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ רש"ל], ל) [סוטה יח ע"א, ע"ש], מ) [בדפו"ר: חיי, וברש"ל מגיה תחיי], נ) [בדפו"ר ורש"י שברי"ף נוסף: ואמר], ס) [ברש"י רי"ף נוסף: דברים שבלב אינם דברים (לעיל מט:)], ע) [יבמות לב ע"ב, ע"ש], פ) [גיטין עה:], צ) ["ואם לא שכב הנקי" ליתא בדפו"ר ול"ה ברש"ל. וברש"ש מוחק תיבות "ואם שכב"], ק) [ב"מ לד ע"א], ר) [וע"ע תוס' יומא לו ע"ב ד"ה אם שכב, ותוס' גיטין ס ע"א ד"ה אם שכב], ש) [נרדל"ל הנקי, וכ"ה במהרש"א], ת) [צ"ל למחלוקתם. ובדפו"ר: למחלוקת'], א) [במדבר יח, כו], ב) [פרשת קרח פיסקא קכ],

◆

תורה אור השלם

1. וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה: במדבר ה יט

2. הוּא יִתְחַטָּא בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר: במדבר יט יב

3. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב: במדבר יט יט

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר פירות ערוגה. לפענ"ד ה"ס אם אמר פירות ערוגה זו לכשיתלשו יהיו תרומה על פירות ערוגה זו כשיתלשו עי' תוס' ריש מעילה ד"ה שמטמן בדרום:

◆

תוס' ר"י הזקן

מתני'. שלא הטעתו. הוא הטעה את עצמו [וכיון] דלא פירש דברים שבלב אינם דברים. לאחר שיחלוץ. קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק. אינה מקודשת. דהו"ל דבר שלא בא לעולם ועכשיו אין כחו לקדשה. גמ'. מחובר אינו חייב בתרומה דדגן כתוב ודגן נאסף בכרי משמע ותורם מן הפטור על החיוב הוא טבל ביד ישראל. ומן החיוב על הפטור הוא טבל ביד כהן. לכשיתלשו ונתלשו. מי חיילה עליה שם תרומה למפרע. ופירות ערוגה. כלומר או שאמר פירות וכו'. כל שבידו. לתלוש ולהפריש מיד. והרי גר. שבא להתגייר ותנן לאחר שאתגייר אינה מקודשת.

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"א מהל' פרה הלכה א]:

ב [מיי' שם הלכה ב]:

מב ג מיי' פ"ח מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף כד:

מג ד מיי' שם פ"ז הלכה יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ה:

מד ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ח:

מה ו מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה ט טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף נה:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא וכו' אנו רוצים שיתקיימו דבריה שלא שכב:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' והזה הטהור על הטמא. נ"ב ל"ל וחטאו ביום השביעי: [ב] שם ה"מ לקדשים כו'. נ"ב למקדש:

◆

מוסף רש"י

מילחא גללניתא. מלח גסה (חולין קיג.). **הנקי כתיב.** בלא יו"ד דמשתמע הנקי אם לא שכב, ונדרוש הכי טומאה תחת אישך חנקי (סוטה יז.). **הנקי כתיב** בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה דכתיב ואת כי שטית, למשמע הכי חנקי ממים המאררים האלה ואת כי שטית (שבועות לו.). **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' אינה מקודשת.** כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי, לקמיה נמי לא תפסי, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (יבמות צב.).

מוסף תוספות

א. דרוש בה [שהכהן]. תוס' הרא"ש. ב. הנקי כתיב הכל לשון נקיון ויש לפרש בשני ענינים. תוס' הרא"ש. ג. נקיה כמו בני גד ובני ראובן בארץ הגלעדי הנקי ממנו. שם. ד. כמו יצא פלוני נקי מנכסיו כלומר הנקי מאישך ולא ישאר לך וכו'. תוס' טוך. הנקי מלשון ונקתה לארץ תשב [ישעיה ג' כו] כלומר ישאר גופך נקי מנשמתך. רשב"א. ה. דכתיב מבלעדי אישך בתר כי שטית דהוי תנאי קודם למעשה. תוס' הרא"ש. ו. וכי כתיב דגנך היינו לחיובא ולקביעות מעשרות. ריטב"א. ע"ש ישוב לדברי רש"י. ז. והרומתם ממנו תרומת ה'. תוס' הרא"ש. ח. כדכתיב לעיל מיניה כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר הבא דלשון קיחה משמע דבר הניקח ביד. שם.

מכאן שייך לעמוד הבא א. ובתוס' טוך גר. אבל בשעת טבילה לא בעי. ב. דאין דרך הטובלים להביא עמהם שלשה. תוס' הרא"ש. ג. ומדרבנן. סס: היינו לכתחילה דעדיף טפי. תוס' יבמות מה ע"ב. ד. וההוא [דהוי קרו ליה בר ארמאי] כבר קיבל עליו מצות בפני בי"ד, אלא שלא טבל בפני בי"ד. רשב"א. ה. וכמו שחשו לנעילת דלת בפני לווין (סנהדרין ג.) חשו נמי לנעילת דלת בפני גרים. תוספות יבמות מו: ד"ה משפט. ו. ומהאי קרא הוא דנפקא להו בפ"ב דכריתות (דף ט.) דמקבלים גרים בזה"ז אע"ג דליכא הרצאת דמים. רשב"א יבמות מו ע"ב. ז. דבפרק החולץ משמע דעבד המשתחרר צריך טבילה ולא סגי ליה בטבילה ראשונה וכיון דבעי טבילה בעי נמי שלושה וכו' ואע"ג דפרישית דעיקר מצות שלשה בשעת קבלת מצות במשוחרר נמי שייך קבלת מצות. תוס' הרא"ש. ח. אע"ג שצריך לקבל עליו מצות שלא היה חייב בהם מתחילה כגון איסור אשת אב (סנהדרין נח:) ובא על אמו וכו'. י"ל כיון שהיה חייב ברוב מצות אין צריך ג'. תוספות טוך.

SHAS MOZNAIM